

Abstract

**Library Power
(Commitment)**

Amporn Tikhara

This article attempts to debate on the conventional roles of the librarians in the community since the library profession realizes periodically that the majority of its professional concerns and preoccupations are irrelevant. It reports on the librarians' re-examination of their commitments to the community with an attempt to redirecting their services, broadening programs, and in a variety of ways radically altering their conventional roles and methods. The arguments and criticisms of many scholars, i.e. Dawes, Shera, Harvey, and Broadfield, have been examined in pertaining to the involvement of the library in social action of both individual and social groups.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พลังห้องสมุด

(ต่อจากฉบับที่ ๑)

การกิจ

อัมพร ทีชะระ*

ในบางครั้ง ผู้ประกอบวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ หนักอยู่เหมือนกันว่า งานในวิชาชีพส่วนใหญ่และการเตรียมตัวก่อนประกอบวิชาชีพนี้ไม่มีส่วนเกี่ยวเนื่องกัน ตัวอย่างคือเรื่องที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาเมื่อทศวรรษ 1930 ตามที่ Shera เสร็จไว้ถึงกลุ่มบรรณารักษ์รุ่นหลัง ซึ่งได้ผูกมัดกันเพื่อกิจกรรมสังคมว่า "ภัยของวิกฤตการณ์ที่กระหน่ำเศรษฐกิจระหว่างช่วงหลังการบริหารประเทศของประธานาธิบดี Hoover และ การบริหารช่วงแรกของประธานาธิบดี Roosevelt นั้น กระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวว่า ห้องสมุดก็มีรากฐานทางสังคมอยู่แล้ว และบรรณารักษ์ควรมีสถานที่ที่จะเป็นปากเป็นเสียงที่เข้มแข็งให้สังคม บรรณารักษ์กลุ่มนี้ได้เรียกร้องขอ "การยุติความคิดแบบอนุรักษนิยม และความพึงพอใจในพัฒนาการอันมั่นคงตลอดมาในบทบาทต่อสังคมอันไม่เคยหยุดนิ่งของห้องสมุด" บรรณารักษ์กลุ่มนี้ไม่เพียงแต่จะเตือนว่อนุ่นวายเรื่องวิกฤตการณ์เศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังมีเรื่องการแบ่งแยกเผ่าพันธุ์ เรื่องสิทธิในการสงวนรักษาเอกภาพของทรัพยากรหนังสือในห้องสมุดของตน สงครามกลางเมืองสเปน และการเริ่มต้นของลัทธิเผด็จการด้วย

อย่างไรก็ตาม คำเรียกร้องของบรรณารักษ์กลุ่มเล็ก ๆ นี้ที่จะให้ร่วมงานกันในทุกด้านอันเป็นงานที่ห้องสมุดจะมีส่วนในกิจกรรมสังคมได้ก็ถูกสมาคมห้องสมุดอเมริกัน (ตามคำพูดของ Joseph L. Wheeler ที่ Shera ยกมาอ้าง) ซึ่งรู้สึกว่ามีวิชาชีพนี้กำลังลำบากเพราะ "ความคิดหวังดีต่อสังคมที่มากเกินไป" อยู่แล้วเพิกเฉยไม่สนใจ

ถึงแม้ในทศวรรษ 1950 จะมีงานสำคัญ คือ การต่อต้านการตรวจสิ่งพิมพ์ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในบทก่อนหน้านี้ เมื่อถึงทศวรรษ 1960 ห้องสมุดประชาชนก็ได้ประสพว่างานห้องสมุดนั้นกำลังโค่นผลึกกันเข้าไปสู่โลกใหม่ซึ่งจะหาทางเลี่ยงกิจกรรมสังคมตามที่ความคิดค้านอนุรักษนิยมเคยกีดกันไว้ไม่ได้เลย วิกฤตการณ์นี้เกิดจากการอพยพไปยังชุมชนชานเมือง และความเป็นอยู่แบบใหม่ ๆ ในตัวเมือง โดยเฉพาะในเมืองสำคัญ ห้องสมุดประชาชนในชุมชนแบบเดิมได้พบว่า ผู้ใช้ห้องสมุดจะไม่ยอมถอยกลับไปเงียบ ๆ อีกแล้ว มีแต่ผู้ใช้ห้องสมุดที่มากขึ้นหาข่าวสาร ต้องการหนังสือที่จะช่วยให้ผ่านการทดสอบว่าอ่านออกเขียนได้ ต้องจัดหาหนังสือที่จะช่วยให้เข้าใจประวัติของชนผิวดำ และหนังสือภาษาสเปน บรรณารักษ์ในชนบทศูนย์กลางของเมืองสำคัญเช่น

* อัมพร ทีชะระ อ.บ., อ.น.ช., อ.ม. (บรรณารักษศาสตร์) C.A.S. (Kent State) ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บัลติมอร์ บอสตัน ชิคาโก คลีฟแลนด์ คีทรอยล์ ลอสแอนเจลิส และนิวยอร์ก ล้วนพบว่า ห้องสมุดไม่ใช่สถานที่สำหรับชนชั้นกลางที่สงบเสงี่ยมที่น่านับถืออีกต่อไป แต่จะต้องจัดบริการออกไปถึงเขตของชนจน และเขตของชนส่วนน้อยในเมืองนั้นด้วย จึงต้องจัดบริการที่เหมาะสมสำหรับชุมชนผิวดำเข้าเฉลี่ยทรัพยากรห้องสมุดที่จะสนองความสนใจของวัยรุ่นที่ยากจน จัดโครงการความรู้เกี่ยวกับการตั้ง ครรภ์ก่อนสมรสเข้าแบ่งเวลาของเรื่องยาเสพติด แม้แต่คนตรีวอคเอนต์โรลก็ต้องนำมาใช้ชักจูงพวกวัยรุ่นให้มาเข้าห้องสมุด บรรณารักษ์เริ่มเรียนรู้การทำงานร่วมกับหน่วยงานสังคมต่าง ๆ ในเขตที่มีปัญหาของตัวเมือง ในห้องสมุดบางแห่งต้องยกเลิกเรื่องค่าปรับสำหรับอาชญากรรมอันโบราณแล้วสมัย คือ การคืนหนังสือให้ห้องสมุดเพื่อป้องกันการต่อต้านห้องสมุด และบริการต่าง ๆ ของห้องสมุด บรรณารักษ์เริ่มสำรวจบทบาททางพิธีการที่ใช้กับชุมชนของตน และผลที่ตามมาคือ การกำหนดแนวทางใหม่สำหรับบริการต่าง ๆ การขยายแผนงานและการเปลี่ยนวิธีการที่ล้าสมัยให้เหมาะสมด้วยเหตุผลอีกมากมายหลายด้าน

เจตนารมณ์เช่นนี้มีปรากฏเป็นหลักฐานในอังกฤษ ในบรรดาสมาชิกสมาคมผู้ช่วยบรรณารักษ์ ซึ่งแท้จริงแล้วก็เป็นส่วนงานหนึ่งของสมาคมห้องสมุดอังกฤษนั่นเอง กลับมีความเห็นเพียงส่วนน้อยตรงกับความเห็นอันเป็นหลักการของสมาคมแม่ วารสารของสมาคมผู้ช่วยบรรณารักษ์คือ The Assistant Librarian ในระยะหลังจึงมีหน้ามิตาค้ำช่วยบทความที่น่าสนใจหลายเรื่องเรียกร้องให้บรรณารักษ์เข้ามามีส่วนทั้งในกิจกรรมสังคมและการเมือง โจมตีความคิดอนุรักษนิยมและความพอใจต่อวิชาชีพ ดังที่บรรณารักษ์อเมริกันรุ่นหลังในทศวรรษที่ 20 ได้ทำ

บทความใหม่ ๆ ของ Len Dawes ในวารสาร The Assistant Librarian เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง

ห้องสมุดประชาชนกับผู้พหุผิวดำกล่าวว่า ห้องสมุดประชาชนนั้น มักจะส่งเสริมแต่ชนชั้นกลางผิวขาวจนละเลยกลุ่มอื่น ๆ และระบุว่า เรื่องนี้ปรากฏมาหลายด้านด้วยกัน เช่น ข้อแรก ห้องสมุดนั้น "เสนอตัวต่อชุมชนว่าเป็นของท้องถิ่น ดังนั้น จึงเป็นองค์กรที่ถูกต้องตามกฎหมาย" และมันก็จริงเสียด้วยว่า ความถูกต้องตามกฎหมาย และความมีแบบแผนของห้องสมุดนั้นไม่ได้ทำให้ผู้พหุพวงักเท่านั้น หากรวมไปถึงผู้อ่านทุกประเภทที่คล้ายสิทธิ และเสียเปรียบผู้อื่นพอ ๆ กัน ยิ่งกว่านั้นแม้ว่าความถูกต้องตามกฎหมายดังกล่าวจะมีรากลึกอยู่ในห้องสมุดโดยจารีตของชนชั้นกลางผิวขาวก็จริง แต่ก็เกิดขึ้นจากองค์ประกอบอื่นด้วยอีก 2 ประการ คือ ความโน้มเอียงไปในด้านอนุรักษนิยมของห้องสมุดและบรรณารักษ์กับวิธีลำดับตำแหน่งบุคลากรตามระบบราชการ

Dawes ยกเรื่องนี้บางส่วนมากล่าวไว้เป็นข้อ 2 ว่า "มักจะมีผู้มองวิชาชีพบรรณารักษ์ว่าเป็นวิชาชีพแบบราชการที่ปลอดภัย แยกตัวมาได้จากโลกภายนอกที่สับสนโดยถือเอาระเบียบ ความเที่ยงตรง และความถูกต้องเป็นคุณค่าสูงสุด ภาพนี้จึงดึงดูดใจบุคลากรซึ่งไม่จำเป็นอะไรที่จะต้องซบเซาซึ่งในคุณค่าแห่งความหลากหลายของชีวิตซึ่งไม่อาจจะจัดระเบียบได้เลยนอกห้องสมุดให้เข้ามาทำงาน" ในหนังสือเล่มนี้ได้กล่าวมาโดยตลอดว่า วิชาชีพบรรณารักษ์นั้นต้องเป็นวิชาชีพชั้นนำของผู้มีการศึกษาที่ดีมุ่งจะอุทิศตนแก่งานวิชาชีพอย่างแท้จริงในกรอบของประชาธิปไตย ตรงข้ามกับความเป็นจริงในปัจจุบัน ซึ่งมีเพียงผู้ที่เรียกตัวเองว่าบรรณารักษ์ แล้วทำงานแบบเจ้าหน้าที่ราชการตามระบบราชการ และเรื่องนี้เป็นที่กล่าวขวัญกันอยู่เหมือนกันที่ Dawes เขียนไว้ว่า สภาพเช่นนี้มีผลกระทบต่อการศึกษาบุคลากรเพราะมักจะพอใจได้มาแต่ผู้สมัครที่มีบุคลิกภาพจำกัดและหัวโบราณ

เหตุผลข้อ 3 ที่ Dawes เสนอไว้ในบทความของเขาเรื่องทีห้องสมุดประชาชนส่งเสริมแต่คุณค่าของชนชั้นกลางผิวขาวมีอยู่ว่า “ห้องสมุดนั้นมีบรรยากาศของความน่านับถืออยู่ในตัว แต่มักจะบังคับเข้มงวดอยู่บ่อย ๆ ความน่านับถือนี้เองคือเป้าที่หัวใจของวัยรุ่น “ผู้ก่อความวุ่นวาย”” ตอนที่ Dawes อาจจะสับสนต่อประเด็นหลักกว่าในท่าทีและตามแบบแผนทางธุรกิจนั้น ห้องสมุดไม่ค่อยต้อนรับและไม่เอาใจลูกค้านัก ด้วยความไม่พอใจเป็นส่วนตัวต่อสิ่งที่บรรยายว่าเป็น “ความน่านับถือ” ก็ได้ ความน่านับถือไม่จำเป็นต้องเสแสร้งทำหรือทำอย่างหน้าไหว้หลังหลอก ที่จริงแล้ว ย่อมไม่มีใครแนะนำเพื่อสนับสนุนให้ผู้อพยพผิวดำมาใช้ห้องสมุดนั้น ห้องสมุดจะต้องเปลี่ยนไปอย่างตรงข้ามจากความน่านับถือ คือ ลดความน่าเคารพยกย่องลง ห้องสมุดจะต้องเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และเป็นของชุมชนทั้งหมดด้วย ห้องสมุดจะต้องมีการต้อนรับที่ดีขึ้น และลดความเข้มงวดลง ห้องสมุดจะต้องเสนอสิ่งแวดลอมที่จริงจังใจ และให้ปัญญา แต่ห้องสมุดก็จะต้องซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา และจริงใจ ซึ่งอันที่จริงก็เป็นความน่านับถือ นั่นเอง

ในตอนสุดท้าย Dawes กล่าวถึงผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนในปัจจุบันโดยตั้งข้อสังเกตว่า จากการสำรวจนักอ่านหนังสือในห้องสมุดนั้น มีตัวเลขระบุว่าชนชั้นกลางใช้บริการห้องสมุดประชาชนมากกว่าผู้ใช้แรงงาน และเขียนไว้ด้วยว่า “นอกจากหน้าที่ชนพื้นฐานในการให้ยืมหนังสือแล้ว ห้องสมุดประชาชนยังเสนอบริการพิเศษอื่น ๆ ด้วย แต่ส่วนมากบริการเหล่านี้มีแต่ประชาชนผู้มีการศึกษาคิดแล้วมาใช้ประโยชน์ยิ่งกว่านั้น กลุ่มประชาชนที่มีการศึกษาคิดและมีความมั่นใจในตนเองนี้แหละคือผู้ซึ่งเรียกร้องและติชมบริการต่าง ๆ ของห้องสมุด” Dawes ตระหนักดีโดยไม่มีข้อสงสัยว่า ข้อความในตอนท้ายนี้กระทบไปถึง เรื่องโรงเรียน บริการ

สุขภาพ และสาธารณสมบัติอื่น ๆ ซึ่งชนชั้นกลางมีปากมีเสียงเรียกเอาประโยชน์ที่ดีที่สุดไป เพราะพวกนี้มีความสามารถพอ และรวมมือกันเรียกร้องบริการ ปัญหาเช่นนี้ฝังรากลึกอยู่ในความไม่เสมอภาคกันในระบบสังคมของเรา จึงไม่ใช่ปัญหาของวิชาชีพบรรณารักษ์เพียงส่วนเดียว ด้วยเหตุนี้ จึงมีเหตุผลครบทุกข้อว่าทำไมบรรณารักษ์จึงควรจะต้องปฏิบัติกิจกรรมสังคมเองด้วยการสนับสนุนให้มีการใช้ห้องสมุดในชุมชนทุกแห่ง และสนับสนุนให้มากเป็นพิเศษสำหรับชุมชน ที่คนส่วนใหญ่ถูกละเลยทอดทิ้ง

Dawes ให้เหตุผลต่อไปเหมือนกับกลุ่มบรรณารักษ์อเมริกันในตอนต้นว่า ทำไมห้องสมุดจึงเป็นพลังค้ำหนุนรักษานิยมมากกว่าพลังเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม เขาเชื่อว่าเหตุผลสำคัญอยู่ 2 ประการ ประการแรก คือ “การบริหารงานตามระบบราชการ” ซึ่งความจริงเรื่องนี้ปฏิเสธไม่ได้เลย เพราะมีหลักฐานมายืนยันได้ทุกแห่ง ส่วนประการที่ 2 Dawes ถือว่า การศึกษาก่อนประกอบวิชาชีพของบรรณารักษ์นั้นขาดเรื่องสภาพเกี่ยวกับวิชาชีพ ในข้อนี้ เขาได้อธิบายขยายความต่อไปว่า “เมื่อบรรณารักษ์ยกตนเองไว้สูงส่ง บรรณารักษ์ก็จะยกย่องผู้อ่านน้อยลงไปตามส่วน และในขณะที่เดียวกันผู้ตัดสินใจออกคำสั่งก็จะยังอยู่ห่างจากสภาพจริงที่โต๊ะจ่ายรับหนังสือในห้องสมุดมากยิ่งขึ้น จากเหตุผลที่ยกมานี้สภาพจริงต่าง ๆ ของห้องสมุดซึ่งควรเป็นเรื่องที่น่าสนใจมากกว่าก็จะพลอยเปลี่ยนด้วยในไม่ช้า ตัวอย่างเช่น บรรณารักษ์มีเป็นข้าราชการ บรรยากาศเงียบสงบ และเครื่องแสดงสภาพภาพในการจัดดำเนินการเช่น โต๊ะทำงาน ค่าปรับระเบียบแบบแผนต่าง ๆ

ความจริงข้อนี้ตรงข้ามกับคำอธิบายของ Dawes อย่างสิ้นเชิง เรื่องมันเกิดขึ้นเพราะบรรณารักษ์ได้รับการเตรียมตัวด้านสภาพของตนเองไว้ไม่พร้อม จึงต้องกลายเป็นข้าราชการนั่งโต๊ะคึกคักปรี๊ด และมีระเบียบ

แบบแผน เป็นเพราะบรรณารักษ์ขาดความนับถือตนเอง จึงต้องสูญเสียสัมพันธภาพกับผู้อ่าน ถ้าบรรณารักษ์ตระหนักว่า ตนเป็นคนหนึ่งในกลุ่มชนชั้นนำในสังคม และการดำรงตำแหน่งของคุณต้องใช้พื้นฐานความต้องการในสังคมเข้าตัดสินแล้ว บรรณารักษ์ก็ย่อมไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงการเข้าไปติดต่อกับผู้ใช้ห้องสมุดได้ ดังตัวอย่างยกมาจากอัญญาพจน์อันปราดเปรื่องของ Shakespeare คือ

'This above all: to thine own self be true,
And it must follow, as the night the day,
Thou canst not then be false to any man.'

Dawes สรุปบทความของเขาด้วยการเสนอแนวทางสองสายที่จะปรับปรุงประสิทธิภาพต่อสังคมของห้องสมุด โดยแนะนำว่า ห้องสมุดควรจะมี "เนื้องานด้านวัฒนธรรม" โดยการค้นคว้าเพิ่มพูนเรื่องเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะประจำท้องถิ่นของตน และใช้ความพยายามที่จะจัดเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้ตรงความต้องการของชุมชนอยู่ตลอดเวลา Dawes อธิบายว่า เรื่องนี้ทำได้ไม่ยากนัก เนื่องจากห้องสมุดล้วนประจำอยู่กับท้องที่ และจัดดำเนินการเป็นโครงการขนาดเล็ก ๆ ขนาดเดียวกันแตกต่างกันไปจากวงการสื่อมวลชน ข้อเสนอนี้ 2 ซึ่งไม่มีทางโต้แย้งได้พอคั้น คือ การวางนโยบายห้องสมุดนั้นไม่ควรใช้มาตรการบังคับ แต่ควรเป็นการนำบริการห้องสมุดไปสู่ชุมชนด้วยการให้คำปรึกษา การวิจัยและการทดลอง Dawes กล่าวว่า มิฉะนั้นห้องสมุดก็จะดำรงอยู่ต่อไปในสภาพปัจจุบันคือ "เป็นอะไรก็ไม่รู้ที่เล็กจ้อยไม่ตรงเรื่องซึ่งคนส่วนใหญ่เกี่ยวข้องเลย"

จะเห็นว่าในการสันนิษฐานขั้นต้นนั้น Dawes กล่าวว่า ห้องสมุดเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าควรจะมี ทั้งยังเป็นแหล่งพลังของชุมชน Dawes ไม่ได้โต้แย้งเรื่องบทบาทพื้นฐานของห้องสมุดเลย ถึงแม้ Shera กล่าวว่า "บทบาทพื้นฐานของห้องสมุดนั้น ไม่มีวันจะเปลี่ยน

เพียงแต่บทบาทนั้นไม่คงที่ตายตัวการแสดงออกถึงบทบาทเหล่านี้คือการนำไปปฏิบัติให้เป็นผล ซึ่งจะต้องผ่านการตัดแปลงบ้าง" ความหมายในประโยคนี้ ควรจะเป็นการยืนยันได้ดีแม้กับบรรณารักษ์หัวโบราณที่สุด และเป็นคำตอบที่ชัดเจนพอสำหรับคำกล่าวหาแบบของ Wheeler ว่า "มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคมมากเกินไป" ด้วย วิชาชีพบรรณารักษ์เสียหลักไม่อยู่กับร่องกับรอยเพราะขาดปรัชญาที่เหมาะสม และส่วนหนึ่งของปรัชญานั้น จะต้องเป็นการยอมรับความต้องการเรื่องกิจกรรมต่อสังคมซึ่งจะให้ผลในการขจัดความเฉื่อย และความ เป็นอนุรักษนิยมไปได้

ในอีกบทความหนึ่งที่เพิ่งปรากฏในวารสาร "The Assistant Librarian" นั้น Graham Harvey ก็กล่าวถึงงานที่ปฏิบัติได้จริงในเรื่องภารกิจต่อสังคมของห้องสมุด Harvey เริ่มต้นด้วยเรื่องที่ได้กล่าวแล้วในตอนต้นของหนังสือเล่มนี้ในบทที่ว่าด้วยสังคม แต่ถึงกระนั้นก็ยังมีความที่ควรนำมากล่าวซ้ำอีกว่า "ห้องสมุดประชาชนล้มเหลวที่จะเข้าถึงผู้ไม่อ่านหนังสือกับผู้ที่รู้หนังสือแฉะ ๆ ปลา ๆ และไม่ได้มีบทบาทที่แข่งขันในอันที่จะสนับสนุนให้การอ่านเป็นนิสัยที่จำเป็นและพึงประสงค์ แม้แต่ทุกวันนี้ผู้ที่จบจากโรงเรียน ไปก็เพียงแต่อ่านออกเขียนได้เท่านั้น การแนะนำเด็กให้อ่านหนังสืออย่างไร และการสนับสนุนให้เด็กอ่านนั้นเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง ห้องสมุดประชาชนจะต้องมีบทบาทที่เข้มข้นมากกว่านี้ ในด้านสนับสนุนการอ่านและควรจัดให้มีวัสดุการอ่านสำหรับทุกระดับ คือ มีวัสดุการอ่านและการบันเทิงใจและการพักผ่อนหย่อนใจรวมอยู่ด้วย เพราะคุณค่าในการบำบัดด้วยหนังสือ ซึ่งมักจะถูกเย้ยหยันอยู่บ่อยครั้งนั้นยิ่งใหญ่เกินกว่าที่รู้จักกันอยู่โดยทั่วไป"

Harvey ใช้ข้อเสนอนี้ของ Dawes ที่ว่าห้องสมุดจะต้องพยายามจัดวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ตรงตามความประสงค์ของชุมชนอยู่ตลอดเวลาด้วย แต่เองข้อนี้

ไปถึงการปฏิบัติงานและทัศนคติของบุคลากรห้องสมุดให้ปฏิบัติได้จริงว่า “การติดต่ออย่างมีประสิทธิภาพระหว่างห้องสมุดประชาชน กับประชากรที่มีคุณภาพนั้นจำเป็นจะต้องขยายงานออกไปอีก และเรื่องนี้บุคลากรห้องสมุดซึ่งผู้รับผลิตชอบสนใจงาน และเต็มใจช่วยทำงานย่อมทำได้เป็นผลสำเร็จ บุคลากรที่ได้รับการฝึกมาอย่างดีสนใจผู้ใช้ห้องสมุดและปัญหาของผู้ใช้ห้องสมุดด้วยใจจริงนั้น เพิ่มความมั่นใจในตนเองแก่ผู้ใช้ห้องสมุดกับส่งเสริมศักดิ์ศรี และภาพพจน์ของห้องสมุดประชาชนและบรรณารักษ์ได้” Harvey ไม่ได้อธิบายว่า “บุคลากรที่ดี” นั้นหมายถึงอะไร แต่ก็คงไม่ได้หมายถึงการฝึกตามความหมายทั่วไปที่มักจำกัดอยู่เพียงเรื่องหลักการบริหารงาน และงานประจำที่เข้าใจยาก เช่น การทำบัตรรายการ หากหมายถึงบุคลากรห้องสมุดผู้ก่อปรไปด้วยหลักการที่มีเหตุผลเกี่ยวกับงานหน้าที่ พวกคนเท่านั้นที่จะช่วยให้ข้อสรุปของ Harvey เกี่ยวกับศักดิ์ศรี และภาพพจน์เป็นจริงขึ้นได้

ในตอนจบของบทความ Harvey ยกย่องห้องสมุดเคลื่อนที่และชี้แจงว่า ความคิดเก่า ๆ เรื่องห้องอ่านหนังสือพิมพ์ ก็อาจใช้ประโยชน์ถึงคนกลับมาแน่นใหม่ได้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน ที่ Harvey ชอบบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ก็เพราะห้องสมุดประเภทนี้ดูไม่มีแบบแผนมากกว่า มีบรรยากาศในการไล่อ่านน้อยกว่า จัดบริการติดต่อโดยตรงกับผู้อ่านมากกว่าเพราะห้องสมุดเคลื่อนที่ออกไปถึงตัวประชาชนจริง ๆ และให้บริการทั้งในเมืองและในชนบทด้วยเหตุนี้ในปัจจุบันห้องสมุดเคลื่อนที่จึงเป็นห้องสมุดชุมชน ซึ่งผู้ใช้พอใจมากที่สุด และมาใช้มากที่สุดเป็นข้อพิสูจน์ในทางบวกได้จริงว่า บรรณารักษ์จะต้องโผล่ออกมาจากความยึดมั่น ในตนเองและเครื่องกีดกันอันคับแคบด้านวิชาชีพ (ซึ่งความจริงก็ไม่ใช่วิชาชีพ) ส่วนเรื่องห้องอ่านหนังสือนั้น Harvey เห็นว่า ชาติความนำ

เล่มไปหน่อยเพราะห้องอ่านหนังสือกลายเป็นที่ซึ่งพวกคนจรจัดเลือกมาสิงสู่และดูเหมื่อนจะลึมเลือนกันหมดว่า ความจำเป็นในการจัดแบบสมัยใหม่ให้คืนนี้ยังคงถือหลักว่า “ออกแบบตบแต่ง และใช้ครุภัณฑ์ที่ให้อินทนาการรื่นรมย์” มีการจัดบริการวารสารและหนังสือพิมพ์มากมายหลายหลากในบรรยากาศที่เป็นการพักผ่อนหย่อนใจ สะดวกสบาย “ไม่มีแบบแผน” และบางครั้งก็มีเครื่องอำนวยความสะดวกให้ชื่นใจด้วย

ได้เคยมีแนวทางเป็นเกณฑ์คร่าว ๆ มานานแล้ว เรื่องความเหมาะสมของผู้สมัครเข้าสู่วิชาชีพบรรณารักษ์ว่า จะต้องมีความรักหนังสือ และความปรารถนาที่จะรับใช้ผู้อื่นรวมปรากฏอยู่ในตัวให้เกือบเท่ากันทั้ง 2 ส่วน ถ้ามีข้อหนึ่งแต่ไม่มีอีกข้อหนึ่งก็ไร้ประโยชน์ ดังนั้น จึงไม่น่าประหลาดใจที่บรรณารักษ์รุ่นหลัง จะผูกพันเป็นพิเศษกับแนวความคิดด้านภารกิจต่อสังคมของห้องสมุด Shera ก็ได้เตือนพวกเราไว้อย่างเจ็บแสบเกี่ยวกับเนื้อหาทาง ประวัติ ของการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับกิจกรรมสังคมของบรรณารักษ์ โดยชี้ให้เห็นว่า ทุกข้อที่บรรณารักษ์ เรียกร้องเพื่อ “ความเกี่ยวข้อง (กับสังคม)” นั้น มีเรื่องย้อนกลับไปเมื่อ “ศรัทธาต่อห้องสมุดประชาชนว่าเป็นพลังสังคมในศตวรรษที่ 19 นั้น อาจช่วยมนุษย์ชาติให้พ้นจากความยากจน อาชญากรรม ยาเสพติด พิษสุรา และความชั่วร้าย ด้านอื่นเช่นทางกามได้ด้วยการรณรงค์ให้อ่านหนังสือ” บางทีเรื่องทีกล่าวนี้อาจจะดูไร้เดียงสาเหมือนข้ออ้างอื่น ๆ ที่ได้เคยยกมาอ้างไว้ในหนังสือเล่มนี้บ้างแล้ว เกี่ยวกับผลงานที่ห้องสมุดเคยรณรงค์เพื่อคุณความดีและความสุข แต่ปรัชญาของวิชาชีพบรรณารักษ์ก็ไม่สามารถจะใช้หลักอื่นใดนอกเหนือไปจากนี้ได้

ที่กล่าวถึงนี้ มิใช่จะปฏิเสธภารกิจโดยเท่าเทียมกันในด้านหนังสือ บรรณารักษ์ย่อมเชื่อเช่นเดียวกับ

Thomas Carlyle ว่าหนังสือนี้เป็นสิ่งที่ขมขื่น และถึงอย่างไร วิชาชีพบรรณารักษ์โดยทั่วไปในปัจจุบันก็ไม่จำเป็นต้องย่ำถึงภารกิจข้อนี้ให้มากนัก เรื่องที่จะต้องยากันทุกวันเป็นเรื่องในด้านความสัมพันธ์ของห้องสมุดกับประชาชน ซึ่งในอนาคตสมคุดนี้อาจก้าวไกลไปในทางอื่น เช่น บรรณารักษ์เป็นครู บรรณารักษ์เป็นนักสังคมสงเคราะห์ บรรณารักษ์เป็นนักจัดรายการ จนแปรปรวนละทิ้งบทบาทในด้านการศึกษาไปจริงๆ แต่อันตรายเช่นนี้ก็ยังห่างไกลกับที่ควรกลัวว่ากำลังจะเกิดขึ้น เรื่องปัจจุบันที่แย่งไม่ได้ ก็ไม่ใช่เรื่องที่ว่าบรรณารักษ์มีส่วนในกิจกรรมสังคมมากเกินไป แต่เป็นเพราะว่าความโน้มเอียงที่วิปริตในสมัยใหม่นี้เน้นหนักไปในด้านการบริหารงานจนทำให้เสียงานหน้าที่อื่น แท้จริงเกี่ยวกับการสร้างสมหนังสือในห้องสมุดไป

Shera, Dawes, และ Harvey พุดถึงภารกิจของห้องสมุดต่อกลุ่มชนในสังคม ในทางตรงกันข้าม Broadfield ยังยึดคงอยู่ในด้านภารกิจของห้องสมุดต่อคนแต่ละคน ทั้งจิตใจและอารมณ์ของ Broadfield จึงโน้มเอียงไปเห็นว่าสังคมเป็นสิ่งชั่วร้ายดังที่เขียนไว้ว่า “แล้วแรงดิ่งที่พยายามใช้ลากจูงพวกเราด้วยความคิดหลวมๆ ของสังคมนั้นถูกเสริมพลังด้วยการใช้สัญลักษณ์ ซึ่งปกคิแล้วก็ตามมาด้วยรูปแบบโฉมหน้าของรัฐ (ในกรณีนี้ได้แก่การใช้สัญลักษณ์เป็นรูปแถบและดาว เหยี่ยวตราเครื่องหมายสวัสดิการ และนาฬิกาบิกเบน) และบางทีก็เป็นแบบของแรงกระตุ้นสากลให้ทำลายตนเองวัตถุประสงค์ของเราจึงไม่ควรเน้นแรงกระตุ้น ซึ่งจะผลิตมนุษย์ให้เป็นวัตถุระเบิดเช่นนี้ แต่ควรเน้นความต้องการที่จะขาดไม่ได้ ความคิดของ Broadfield มีอยู่ว่า จะต้องเปิดทางให้แต่ละคนเป็นผู้ตัดสินในขั้นสุดท้ายว่า มีอะไรบ้างที่จำเป็นสำหรับตนเอง “ไม่ใช่สังคมและไม่ใช่บรรณารักษ์” เรื่องที่ตามความคิดนี้มาแน่ๆ ก็คือ การตรวจสิ่งพิมพ์นั้น ไม่ว่า

จะโดยสังคมหรือโดยชุมชนก็ตาม เป็นเรื่องที่ยอมไม่ได้ และเป็นภาระของบรรณารักษ์ที่จะต้องช่วยให้ทุกคนกำหนด “การตัดสินใจโดยอิสระในเรื่องที่ผลประโยชน์ส่วนใหญ่บิคเบือนไป”

Broadfield เตือนว่า พวกเราจะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างความปรารถนาด้านภารกิจต่อสังคม ในส่วนของห้องสมุดกับหน้าที่อื่นมีเหตุผลมากกว่าในการเป็นผู้พิทักษ์ศีลธรรม บรรณารักษ์จะต้อง “สร้างสรรค์สภาพที่ศีลธรรมสามารถเอาชนะได้” และในเรื่องนี้บรรณารักษ์ไม่จำเป็นต้องหาหรือชุมชนบรรณารักษ์จะต้องทำงานนี้ด้วยหลักจริยธรรมของตนเอง บรรณารักษ์จะต้อง “เคารพศีลธรรมเพราะคุณค่าของศีลธรรมนั้น ไม่เกี่ยวกับความมีประโยชน์ต่อสังคม” บรรณารักษ์จะมีบทบาทในการรณรงค์เพื่อ “การยกระดับความคิดให้สูงขึ้น” และการหยั่งรู้ถึงความกล้าที่จะต้องใช้เพื่อแสดงความคิดเห็นออกมาเมื่อสามารถทำให้ตนเองเชื่อในคุณค่าของความคิดนั้นได้แล้ว “บรรณารักษ์สามารถสนับสนุนโลกทรรศน์ที่กว้างโดยขจัดความเคลา ด้วยการเสาะหาทางเผยแพร่ความรู้ทั้ง “สนุกและไม่สนุก เป็นที่ยอมรับและไม่ยอมรับมีประโยชน์หรือไร้ประโยชน์”

Broadfield มองเห็นอุปสรรคมากมายในวิถีทางเรื่องภารกิจของห้องสมุดต่อศีลธรรมและต่ออิสรภาพของแต่ละคน เรื่องแรกได้อธิบายไว้ในการวิเคราะห์ตอนสุดท้ายว่า ห้องสมุดของชาติใดก็ไม่สามารถอยู่นอกเหนือประโยชน์ของชาติได้ตลอดไปไว้ว่า “ในเกือบทุกประเทศนั้น ความจริงแท้ที่... ห้องสมุดคงดำรงอยู่ได้ต่อไป ย่อมเป็นเครื่องพิสูจน์ได้ดีพอว่าห้องสมุดไม่ได้อยู่นอกเหนือประโยชน์ของชาติ” ในอดีตที่ไม่ช้าไม่นานมานี้ ก็มีตัวอย่างพอ และทุกวันนี้ก็มีตัวอย่างพอที่จะสนับสนุน Broadfield ได้

อุปสรรคต่อไปก็คือวิชาชีพบรรณารักษ์นั่นเอง คล้ายๆ กับที่ประธานาธิบดี Roosevelt มีส่วนเกี่ยวข้อง

ด้วยในการแต่งตั้งบรรณารักษ์หอสมุดแห่งชาติอเมริกัน ตามที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 ของหนังสือเล่มนี้ Broadfield มีที่ท่าคล้ายจะคิดว่าห้องสมุดนั้นสำคัญมากจนไม่อาจมอบไว้กับบรรณารักษ์ตามที่เราเคยรู้จักได้โดยตั้งข้อสังเกตไว้ว่า “บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ให้ความสนใจเพียงผิวเผินแก่สิ่งที่เกิดขึ้นในโลกๆรอบตัวเหมือนกับไร้ความสามารถที่จะเข้าใจเช่นเดียวกับเหมือน ไร้พลังที่จะทำนายสถานการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้น” มีข้อควรระวังที่จะขอตั้งข้อสังเกตไว้ ณ ที่นี้ว่า Broadfield นั้นเริ่มเรื่องจากจุดที่แตกต่างออกไปแต่ได้ข้อสรุปเรื่องเหมือนของ Dawes ที่น่าสนใจยิ่งกว่านั้นคือความเห็นเกี่ยวกับภารกิจที่ถูกต้องของวิชาชีพบรรณารักษ์ต่อสังคมนั้นก็กลับไปทีเรื่องซึ่งกล่าวขำมาตลอดในหนังสือเล่มนี้ว่า “ไม่มีบรรณารักษ์คนใดได้รับเงินพอเลี้ยงชีพเพื่อตอบแทนสำหรับงานที่ไม่เป็นเรื่องเป็นราวอะไร นอกจากการนำกฎเกณฑ์ต่างๆ มาปฏิบัติ และงานประเภทนี้ก็

ไม่สมควรปล่อยให้ทำเกินครึ่งวันด้วย ความเป็นระเบียบของงานไม่เพียงแต่จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานระอาเท่านั้น แต่ความเต็มใจยอมรับงานส่วนใหญ่ในแบบนี้ได้จุดคร่าผู้มีความคิดให้หมดโอกาสหนีรอดไปได้ และบั่นทอนคุณภาพทุกคนให้ต่ำลง” ความหวังของ Broadfield จึงมันอยู่ที่การวางหลักของวิชาชีพชั้นนำนั่นเอง

สรุปแล้ว ถึงแม้ Shera, Dawes และ Harvey จะกล่าวถึงปัญหาของภารกิจไว้ให้เห็นในแบบของแต่ละคน แต่ทุกคนก็มีประเด็นสำคัญที่ตรงกัน ไม่ว่าจะพูดถึงภารกิจในเชิงประวัติ ในด้านความสัมพันธ์กับสังคม หรือในด้านความเกี่ยวข้องกับสังคมและความสำคัญของแต่ละคน ประเด็นสำคัญของเรื่องนี้เสนอจะเรียงง่าย ดังที่ Broadfield กล่าวไว้ว่า “ปรัชญาของวิชาชีพบรรณารักษ์นั้น ควรจะใช้หลักเกี่ยวกับชีวิตที่ดีที่มนุษย์ทุกคนจะอยู่ได้อย่างเป็นสุข”

บรรณานุกรม

- Shera, J.H. *The Foundations of Education for Librarianship*. New York : Becker and Hayes, 1972.
- Dawes, L. “Libraries, Culture and Black.” *Assistant Librarian* (July, 1973).
- Harvey, G. “Public Library Impact—breaking Down the Barriers. Part one—Services.” *Assistant Librarian* (July, 1973).
- Broadfield, A. *A Philosophy of Librarianship*. London : Grafton, 1949.